

ENERGIATEHOKKUUS-
sopimukset

2008

**Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n
toimenpideohjelman vuosiraportti**

Sisällysluettelo

Alkusanat	2
Tiivistelmä	3
1 Johdanto	4
1.1 Sopimukseen liittyneet yritykset ja kattavuus	4
1.2 Vuosiraportoinnin toteutus	4
2 Energiakatselmus- ja investointituet	5
2.1 Energiakatselmustuki	5
2.2 Investointituki energiansäästöön	6
3 Sopimusyritysten energiankäyttö	8
4 Yritysten raportoimat energiansäästövaikutukset	9
4.1 Toimenpiteiden raportointi ja tulosten käsittely	9
4.2 Tehostamisinvestointien vaikutus energiatehokkuuteen	10
5 Energiatehokkuuden jatkuva parantaminen	12
5.1 Sopimusvelvoitteet jatkuvalla parantamiselle	12
5.2 Johtamisjärjestelmät	13
5.3 Energiakulutuksen ja energiakustannusten seuranta	14
5.4 Vastuuhenkilöt ja energiatehokkuuden tehostamissuunnitelma	16
5.5 Koulutus ja viestintä	17
5.6 Energiatehokkuuden ottaminen huomioon suunnittelussa ja hankinnoissa	19
5.7 Logistiikan energiatehokkuuden huomioon ottaminen	20
6 Sähkönhinta ja ominaiskulutukset	22
7 Innovaatioidut	23
8 Tulokset verrattuna asetettuihin tavoitteisiin	24
8.1 Yritysten asettamat energiansäästötavoitteet	24
8.2 Energiatehokkuuden jatkuva parantaminen	24
9 Yhteenvetoa	25

Alkusanat

Vuonna 2007 päättyneen teollisuuden energiansäästösopimuksen jatkoksi allekirjoitettiin 4.12.2007 työ- ja elinkeinoministeriön, Elinkeinoelämän keskusliiton EK ja toimialaliittojen välillä uusi elinkeinoelämän energiatehokkuussopimus kaudelle 2008–2016. Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen on tällä hetkellä liittynyt kymmenen toimialaliittoa ja sopimuksessa on yhteensä 11 eri alojen toimenpideohjelmia sekä lisäksi ns. yleinen toimenpideohjelma niiden teollisuuden ja palvelualan yrityksille, joiden alalle ei ole omaa toimenpideohjelmaa.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on yksi elinkeinoelämän energiatehokkuussopimukseen sitoutunut toimialaliitto ja se vastaa MaRan toimenpideohjelman toimeenpanosta.

Tämä raportti liittyy Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelmaan liittyneiden yritysten vuoden 2008 tietojen vuosiraportointiin. Raportissa on esitetty yhteenveto sopimuksessa olevien matkailu- ja ravintolapalvelualojen yritysten ja niiden toimipaikkojen raportoimista energiatiedoista, energiansäästötoimenpiteistä ja energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen toteuttamiseen liittyvistä toimenpiteistä.

Helsingissä joulukuussa 2009

Motiva
Hille Hyttiä
Saara Elväs

Tiivistelmä

Tässä raportissa esitetään tulokset elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksen Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelmaa toteuttavien yritysten raportoimista energiatiedoista, toteutetuista energiansäästötoimenpiteistä ja niiden energiansäästövaikutuksesta sekä ns. energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen toimenpiteiden toteuttamisesta koskien vuotta 2008.

Ensimmäisen sopimusvuoden 2008 loppuun mennessä sopimukseen oli liittynyt 22 yritystä ja 170 toimipaikkaa/toimipaikkaryhmää, jotka sisälsivät yhteensä 244 toimipaikkaa. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n tavoitteena on saada vuoden 2010 loppuun mennessä sellainen määrä jäsenyrityksiä sitoutumaan Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelman toteuttamiseen, että se kattaa 62 % jäsenyritysten (hotellit, kylpylät, rinneruokailut, huvipuistot) lukumäärästä, yhteensä 279 yritystä. Tästä tavoitteesta toteutui ensimmäisenä sopimusvuotena 8 %.

Sopimuksessa olevat toimipaikat raportoivat tietonsa uuteen internet-pohjaiseen seurantajärjestelmään, raportoinnin kattavuus oli 95 % raportoinnin lopulta sulkeuduttua ensimmäisenä vuonna vasta toukokuussa. Jatkossa yritysten vuosiraportoinnin tulee olla valmis sopimuksen mukaisesti kunkin vuoden helmikuun lopussa ja tavoitteena on 100 %:n kattavuus.

Sopimukseen liittyneiden yritysten raportoitu energiankäyttö vuonna 2008 oli yhteensä noin 442 GWh/a, josta sähkön osuus oli noin 219 GWh/a (50 %) ja lämmön ja polttoaineiden noin 222 GWh/a (50 %).

Raportoiduilla 12 toteutetulla energiansäästötoimenpiteillä saavutettu kokonais säästö oli 46,5 MWh/a, josta sähkön osuus oli 46 MWh/a (99 %) ja lämmön ja polttoaineiden osuus 0,5 MWh/a (1 %). Näiden toimenpiteiden raportoidut investointikustannukset olivat noin 16 400 euroa.

Edellä olevien lisäksi oli raportoiduista päätetyistä ja harkittavista toimenpiteistä laskettu säästöpotentiaali yhteensä 356 MWh/a, josta sähkön osuus on 71 MWh/a (20 %) ja lämmön ja polttoaineiden osuus 285 MWh/a (80 %). Näihin toimenpiteisiin tarvittaviksi investoinneiksi raportoitiin noin 70 000 euroa. Vuonna 2008 toteutuneet säästöt vastasivat alle 0,1 % liittyneiden energiankäytöstä. Energiatehokkuussopimus toiminta on Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimialalla uutta ja siten ensimmäisen vuoden osalta tutustumista sopimustoimintaan, joten säästökohteiden selvittäminen on vasta käynnistymässä. Jatkossa on olennaista, että yritykset panostavat energiansäästömahdollisuuksien kartoittamiseen ja säästötoimenpiteiden toteuttamiseen, jotta sekä yrityskohtaiset että toimenpideohjelman energiansäästö tavoitteet saavutetaan vuoteen 2016 mennessä.

Muita kuin energiansäästösyistä tehtyjä toimenpiteitä (ns. MI-toimenpiteet) raportoitiin vain yksi kappale, jonka sähkönsäästövaikutus oli 46 MWh/a ja lämmön ja polttoaineidensä säästö 59 MWh/a. Toimenpiteen investoinnin raportoitiin olevan 20 000 euroa.

Yritysten veloitteena oli ensimmäisen sopimusvuoden aikana nimetä energiavastuuhenkilöt sekä selvittää oma energiankäyttönsä. Seuraavina sopimusvuosina yritysten tulee toteuttaa ns. jatkuvan parantamisen toimenpiteitä.

Tähän raporttiin on koottu Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelman osalta yhteenveto liittyneiden yritysten raportoimista tiedoista ensimmäiseltä elinkeinoelämän sopimusvuodelta 2008. Tiedot koskevat 20 liittyneen yrityksen 170 toimipaikan tai toimipaikkaryhmän sisältämien 244 toimipaikan tietoja. Raportoineet toimipaikat ja toimipaikkaryhmät kattoivat 95 % vuoden 2008 loppuun mennessä tähän toimenpideohjelmaan liittyneistä raportoivista toimipaikoista/toimipaikkaryhmistä. Kahden liittyneen yrityksen kahdeksan toimipaikkaa jäi raportoimatta ensimmäisen vuoden osalta. Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksen raportointiaste oli eri toimenpideohjelmien alueella yleisesti erinomainen ja vuosittainen raportointi onkin yksi tärkeä sopimuksen velvoite liittyneille yrityksille ja tavoitteena on vuosittain 100 %:n kattavuus raportoinnissa.

1.1 **Sopimukseen liittyneet yritykset ja kattavuus**

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n tavoitteena on saada vuoden 2010 loppuun mennessä sellainen määrä jäsenyrityksiä sitoutumaan Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelman toteuttamiseen, että se kattaa 62 % jäsenyritysten (hotellit, kylpylät, rinnetoiminnot, huvipuistot) lukumäärästä, yhteensä 279 yritystä. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n toimenpideohjelmaan oli vuoden 2008 lopussa liittynyt 22 yritystä ja 170 toimipaikkaa/toimipaikkaryhmää, mikä vastasi 8 % tavoitteesta.

1.2 **Vuosiraportoinnin toteutus**

Elinkeinoelämän energiatehokkuussopimuksen ensimmäinen vuosiraportointi toteutettiin käyttämällä uutta internet-pohjaista seurantajärjestelmää. Seurantajärjestelmän käyttöönotto tapahtui helmikuun alusta, eli aloitus viivästyi kuukaudella. Myös raportointi viivästyi sopimuksen mukaisesta helmikuun lopusta niin, että raportointi sulkeutui vasta toukokuussa, kun viimeiset tiedot yrityksiltä lopulta saatiin. Raportointiasteen saaminen 95 prosenttiin vaati tällä ensimmäisellä raportointikerralla merkittävää työpanosta sekä Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä että Motivalta.

Raportoinnin sulkeuduttua raportointitiedot tarkistettiin. Mikäli raportointitiedot olivat puutteelliset tai virheelliset, toimipaikoilta pyydettiin lisätietoja. Se, että tiedot ovat oikein ja kattavat, on koko raportoinnin kattavuuden ja luotettavuuden kannalta erittäin tärkeää sekä yrityksille että myös kansallisella tasolla tehtävän raportoinnin vuoksi.

Jatkossa yritysten vuosiraportoinnin tulee olla valmis sopimuksen mukaisesti kunkin vuoden helmikuun lopussa. Yritysten vuosiraportointi on yksi olennainen osa liittyneiden yritysten ja niiden toimipaikkojen sopimuksen ja toimenpideohjelman toimeenpanoa.

2.1 **Energiakatselmustuki**

Energiakatselmustuki 2008

Työ- ja elinkeinoministeriö tukee ns. Motiva-mallisia energiakatselmuksia ja -analyysijä. Tuki on kaikille kohteille ja hakijoille 40 % tuettavan maksimikustannuksen ylärajasta, joka palvelualan kohteissa määräytyy rakennustilavuuden perusteella. Maksimikustannukset määritetään TEM:n vuosittain päivittämän energiakatselmuksitoiminnan yleisohjeen perusteella. Energiatehokkuussopimukseen liittyneille pk-yrityksille¹ tuki on 50 %. Tuki on aina haettava ennen hankkeen aloittamista ja se haetaan siitä TE-keskuksesta, jonka alueella ko. kohde sijaitsee.

Myönnetty energiakatselmustuki yksityisen palvelualan sopimusyrityksille

Vuonna 2008 käynnistyi matkailu- ja ravintolapalvelujen toimenpideohjelmaan liittyen viiden yrityksen 14 toimipaikalla energiakatselmus. Matkailu- ja ravintolapalvelualan hankkeille myönnetty energiakatselmustuki vuonna 2008 oli yhteensä noin 40 000 euroa. Näiden hankkeiden osuus palvelualan sopimusyritysten käynnistämistä energiakatselmuksista vuonna 2008 oli sekä katselmuskohteiden lukumäärällä että tuella mitattuna reilu 40 %.

Kaikkien yksityisen palvelusektorin sopimusyritysten käynnistämien katselmusten määrä vuonna 2008 oli kohteiden lukumäärällä mitattuna jonkin verran pienempi kuin edellisenä vuonna 2007, mutta tuella mitattuna selvästi ko. vuotta suurempi. Hankkeiden määrä ja koko lähenteli keskimäärin kaudella 2003–2007 vuosittain käynnistyneiden hankkeiden volyymejä.

Taulukossa 1 on TEM:n myöntämä energiakatselmustuki vuonna 2008 elinkeinon elämänsä energiaterhokkuussopimuksen yksityisen palvelualan toimenpideohjelmiin liittyneille sopimusyrityksille sekä myös koko palvelualalle yhteensä. Palvelualan hankkeissa yhteensä on siis mukana muutkin kuin sopimusyritykset. Vuonna 2008 TEM:n yksityiselle palvelualalle myöntämästä katselmustuesta noin puolet kohdistui energiaterhokkuussopimukseen liittyneille yrityksille. Taulukossa on myös vertailun vuoksi esitetty keskimääräinen vuosittainen energiakatselmustuki yksityisen palvelualan yrityksille kaudella 2003–2007 sekä vastaava tuki vuonna 2007.

¹ Mikro- ja pkt-yritys määritellään komission suosituksen (2003/361/EY) mukaisesti: alle 250 työntekijää ja vuosiliikevaihto enintään 50 milj. euroa tai taseen loppusumma enintään 43 milj. euroa.

Taulukko 1 **Energiakatselmustuki yksityisen palvelualan hankkeisiin keskimäärin vuositasolla jaksolla 2003–2007 sekä vuosina 2007 ja 2008.**

Vuosi	Sopimusala	Hankkeet	Kohteet	Hankkeiden kust.	Hankkeiden tuki
		lkm	lkm	eur	eur
Keskimäärin vuodessa 2003–2007	Yksityisen palvelu ESS* yritykset	12	45	266 135	106 397
	Yksityinen palvelu kaikki yhteensä	26	64	376 367	150 613
2007	Yksityisen palvelu ESS* yritykset	3	41	130 391	52 140
	Yksityinen palvelu kaikki yhteensä	18	57	255 701	102 100
2008	Matkailu- ja ravintolapalvelut	5	14	86 240	39 450
	Kaupan ala	0	0	0	0
	Yleinen – palvelu	15	19	124 600	49 800
	Palvelualan sopimusyritykset yht.	20	33	210 840	89 250
	Yksityinen palvelu kaikki yhteensä	50	63	392 140	161 730

* ESS = energiansäästösopimus 1997–2007

2.2 Investointituki energiansäästöön

Investointituki energiansäästöhankkeille 2008

Kuten edelliselläkin sopimuskaudella, työ ja elinkeinoministeriö myöntää harkinnanvaraista investointitukea energiansäästöhankkeille. Energiatuen pääpaino on uuden energiaa säästävän ja uusiutuvia energialähteitä edistävän tekniikan käyttöönotossa, mutta energiatehokkuussopimuksiin liittyneet yritykset voivat tietyin edellytyksin saada energiansäästötoimiin kohdistuvaa investointitukea ministeriön käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa myös tavanomaisen tekniikan hankkeisiin. Tuen suuruus määritetään aina hankekohtaisesti.

Vuonna 2008 tuki uuden teknologian hankkeille oli enintään 40 % ja käytännössä hankkeen koosta riippuen 25–40 %. Ko. tuki koskee vain hankkeen uutta teknologiaa sisältävää osuutta. Tavanomaisten säästöinvestointien tukiprosentti oli 2008 enintään 15–20 % investoinnin kustannuksista ja vastaavasti myös se myönnetään vain sille osuudelle investoinnista, joka on energiansäästöön aikaansaamiseksi välttämätön.

ESCO-palvelulla toteutettavien hankkeiden tuki oli edellä esitettyä ns. tavanomaisen tekniikan tukea korkeampi, mikäli hakija oli liittynyt energiatehokkuussopimusjärjestelmään eli käytännössä enimmillään 20–25 %. Muissa kuin energiatehokkuussopimuksiin liittyvissä kohteissa ESCO-palvelulla toteutettavien hankkeiden tuki oli enintään 15 %. ESCO-palvelulla toteutettavissa hankkeissa voi myös ESCO-yritys olla tuen hakijana.

Kuten energiakatselmustukea niin myös investointitukea on haettava aina ennen hankkeen aloittamista.

Tukitasot TEM määrittää vuosittain ja vuoden 2009 osalta tavanomaisen tekniikan energiansäästöinvestointien ja ESCO-palvelulla toteutettavien hankkeiden tuet ovat

karkeasti noin 5 %-yksikköä vuoden 2008 tasoa korkeammat. Myös muutamia muita myöntämisen perusteena olevia ehtoja muutettiin vuonna 2009.

Myönnetty investointituki yksityisen palvelualan sopimusyrityksille

Vuonna 2008 käynnistyi yksityisellä palvelusektorilla yksi TEM:n energiansäästötoimenpiteisiin suunnattua investointitukea saanut hanke. Sille myönnetty tuki oli 22 500 euroa. Yksityisellä palvelualalla on investointitukia haettu edelliselläkin sopimuskaudella hyvin vähän.

Taulukossa 2 on TEM:n myöntämä investointituki vuonna 2008 yksityisen palvelualan sopimushankkeille. Taulukossa on myös vertailun vuoksi esitetty keskimääräinen vuosittainen investointituki energiansäästöhankeisiin yksityisen palvelualan yrityksille kaudella 2003–2007 sekä vastaava tuki vuonna 2007. Lisäksi taulukossa näkyy vertailutietona kunta-alan ja keskisuuren teollisuuden vastaava tuki sopimusyrityksille ja -yhteisöille.

Taulukko 2 **Investointituet yksityisen palvelualan energiatehokkuushankkeisiin keskimäärin vuositasolla jaksolla 2003–2007 sekä vuosina 2007 ja 2008.**

Sopimusalue	Keskimäärin vuodessa 2003–2007		2007		2008	
	Hankkeet lkm	Investointi- tuki eur	Hankkeet lkm	Investointi- tuki eur	Hankkeet lkm	Investointi- tuki eur
Yksityinen palveluala	<2	66 020	1	84 240	1	22 500
Kunta-ala	>8	216 939	4	243 420	3	153 480
Keskisuuri teollisuus *	-	-	-	-	11	393 690

*Teollisuuden kohteista ei ole mahdollista erotella aiemmilta vuosilta keskisuurta teollisuutta

Sopimukseen liittyneet yritykset raportoivat vuosittain toimipaikka- tai toimipaikkaryhmäkohtaisesti tiedot omasta energiankäytöstään, taulukko 3. Vertailun vuoksi taulukossa on esitetty myös yhteissumma liittymisasiakirjoissa ilmoitetuista energiatiedoista. Liittyessään sopimukseen yrityksen tuli ilmoittaa vuoden 2005 energiatiedot, mutta perusteluista syistä tiedot saattoivat olla myös vuodelta 2006 tai 2007. Kaksi Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n yritystä ilmoitti vuoden 2006 ja viisi yritystä vuoden 2007 tiedot.

Verrattuna liittymisasiakirjojen tietoihin, oli liittyneiden yritysten energiankäyttö vuonna 2008 noin 31 % pienempi kuin liittymisasiakirjoissa ilmoitetut energiankäytöt yhteensä. Osasyynä suureen eroon on se, että kaikki toimipaikat eivät raportoineet energiatietojaan vaan jopa reilu neljännes toimipaikoista jätti ne raportoimatta. Myös se, että raportointien kautta vasta kootaan energiatiedot ensimmäistä kertaa voi olla osasyynä tietojen epätasällisyyteen ja puutteisiin. Tietojen odotetaan täsmentyvän ja täydentyvän jo vuonna 2009.

Taulukossa 3 on yhteenveto 103 raportoineen toimipaikan tai toimipaikkaryhmän lämmön käytöstä ja vastaavasti 130 toimipaikan tai toimipaikkaryhmän sähkön käytöstä vuonna 2008. On myös huomioitava, että tämän toimenpideohjelman alueella on toimipaikkoja tai toimipaikkaryhmiä, joilla kaikilla ei ole kuin sähkön käyttöä esim. huvipuistojen laitteet.

Taulukko 3 **Energiankäyttö Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008 (raportoineet toimipaikat).**

Energiankulutus raportoinnin perusteella vuonna 2008			Energiatiedot liittymisasiakirjoista
Sähkö MWh/a	Lämpö+pa MWh/a	Yhteensä MWh/a	Yhteensä MWh/a
219 846	222 342	442 188	638 529

4.1 Toimenpiteiden raportointi ja tulosten käsittely

Sopimukseen liittyneet yritykset raportoivat vuosittain toimipaikka- tai toimipaikkaryhmäkohtaisesti energiansäästösyistä tehdyistä toimenpiteistä. Tässä luvussa esitetyt tulokset perustuvat yritysten toimittamiin vuosiraportointitietoihin. Vaikka 95 % sopimukseen liittyneistä raportoivista toimipaikoista/toimipaikkaryhmistä raportoi vuoden 2008 tiedot, oli osa tiedoista puutteellisia eikä vastauksia saatu täysin kattaviksi täydennyspyynnöiläkään (osasta raportoiduista toimenpiteistä puuttuu joko investointitieto tai säästövaikutus).

Yritysten raportoimat säästövaikutukset ovat energiakatselmuksissa tai yritysten muissa selvityksissä todettuja laskennallisia energiansäästövaikutuksia (ES- ja KAT-toimenpiteet) sekä tuloksia muista investoinneista, joilla on ollut vaikutusta energiatehokkuuteen (MI-toimenpiteet). Yritykset voivat raportoida myös niistä tehdyistä ympäristönsuojeluinvestoinneista (YM-toimenpiteet), joilla on ollut vaikutusta energiankäyttöön. Jako em. luokkiin tehdään seuraavin perustein:

- **ES- ja KAT**-toimenpide tarkoittaa, että kyseessä on joko pääosin tai osin energiansäästösyistä tehty investointi, josta on määritettävissä ja raportoita- vissa energiansäästöosuus.
- **MI**-toimenpide on muu kuin energiansäästösyistä toteutettu investointi, joka säästää energiaa. MI-luokitellun toimenpiteen investointikustannus laske- taan sopimustoiminnan vuosiraportointia varten investoinnin arvioidun sääs- tövaikutuksen avulla siten, että yrityksen käyttämällä energian hinnoilla ta- kaisinmaksuaika on kolme vuotta.
- **YM** on ympäristöinvestointi, jolla on energiavaikutuksia. Ympäristöinves- toinnin energiavaikutus voi olla joskus kulutusta lisäävä, jolloin "säästö" merkitään raportoinnissa negatiivisena.

Säästötoimenpiteet on lisäksi jaoteltu neljään eri luokkaan, toteutetut (T), päätetyt (P), harkittavat (H) ja ei toteutettavat toimenpiteet (E), jotka tässä raportissa on otettu huo- mioon seuraavasti:

- **T** toteutettu: kaikki vuonna 2008 toteutetut toimenpiteet on otettu huomioon. Jos vuoden 2008 raportoinnissa on ilmoitettu toteutusvuodeksi jokin muu vuosi kuin 2008, sitä ei ole otettu tässä huomioon, koska kyse on ainoas- taan vuonna 2008 toteutetuista toimenpiteistä.
- **P** päätetty: yhteenvedossa on otettu huomioon kaikki sellaiset toimenpiteet, joiden toteutusvuodeksi on ilmoitettu vuosi 2009 tai joku muu tuleva vuosi. Jos toimenpide on merkitty päätetyksi ja toteutusvuodeksi esim. vuosi 2005, ei toimenpidettä ole otettu tässä raportoinnissa huomioon.
- **H** harkitaan: yhteenvedossa on otettu huomioon kaikki sellaiset toimenpi- teet, joita harkitaan toteutettaviksi vuonna 2009 tai tulevina vuosina. Jos toimenpide on merkitty harkittavaksi ja toteutusvuodeksi esim. vuosi 2006, ei toimenpidettä ole otettu tässä raportoinnissa huomioon.
- **E**: toimenpidettä ei toteuteta eikä näin ollen oteta huomioon.

4.2 Tehostamisinvestointien vaikutus energiatehokkuuteen

4.2.1 Energiansäästöinvestoinnit

Taulukossa 4 ja kuvassa 1 on esitetty yhteenveto Matkailu- ja Ravintolapalvelut ry:n sopimusyritysten raportoimista toteutetuista, päätetyistä ja harkituista energiansäästötoimenpiteistä raportointivuodelta 2008. Muiden kuin energiansäästösyistä tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia on käsitelty kappaleessa 4.2.2.

On huomattava, että taulukossa 4 ja kuvassa 1 esitetyt arvot ovat vain suuntaa-antavia, sillä kaikille ilmoitetuille investoinneille ei ole ilmoitettu niitä vastaavia säästöjä tai vastaavasti todetuille energiansäästöille ei ole ilmoitettu niistä aiheutuneita investointikustannuksia. Jälkikäteen tehtävän tietojen tarkistamisen ja puuttuvien tietojen karhuamisen vähentämiseksi on jatkossa ensiarvoisen tärkeää, että raportoijat ilmoittavat niin toimenpiteiden säästövaikutusta, toteutuksen vaihetta (T, P, H, E) ja sen ajankohtaa kuvaavan vuoden kuin investointiakin koskevat tiedot mahdollisimman tarkasti ja täydellisesti vuosiraportoinnin yhteydessä. Ei toteutettavaksi ilmoitettujen toimenpiteiden toteuttamatta jättämisen syyksi oli useimmissa tapauksissa ilmoitettu kannattamattomuus tai että toimenpide ei ole toteuttamiskelpoinen.

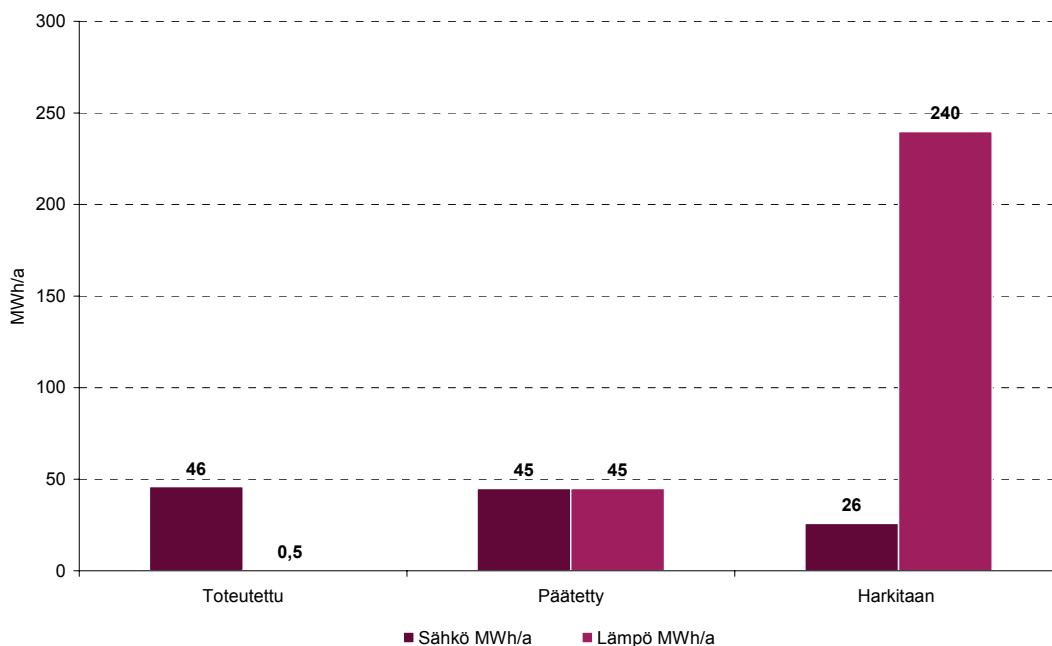
Sopimusyritykset raportoivat 12 toteutettua toimenpidettä, joiden energiansäästövaikutus on yhteensä 46,5 MWh/a, josta sähkön osuus on 99 %. Säästöpotentiaaliksi lasketaan päätetyt ja harkittavat toimenpiteet, niiden säästövaikutus on raportoinnin mukaan yhteensä 356 MWh/a ja raportoitu investointikustannus 70 000 euroa.

Energiakatselmustoiminta on vasta käynnistymässä Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä (ks. luku 2.1). Katselmustoimintaa tuleekin edistää, jotta säästömahdollisuudet saadaan kattavasti kartoitettua ja säästötoimenpiteitä toteutettua enemmän tulevina sopimusvuosina.

Taulukko 4

Yhteenveto Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten raportoimista toteutetuista, päätetyistä ja harkituista säästötoimenpiteistä vuonna 2008 (pa=polttoaineet).

Toimenpide	Säästetty energia			Investointi eur	
	lkm	Sähkö MWh/a	Lämpö+pa MWh/a		Yht sähkö+ lämpö+pa MWh/a
Toteutettu	12	46	0,5	46	16 410
Päätetty	2	45	45	90	0,00
Harkitaan	7	26	240	266	70 270
Päätetty ja harkittu yhteensä	9	71	285	356	70 270

Kuva 1

Yhteenveto Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten raportoimista toteutetuista, päätetyistä ja harkituista säästötoimenpiteistä vuonna 2008.

4.2.2 Muut kuin energiansäästösyistä toteutetut investoinnit, joilla on vaikutusta energiankäyttöön

Muista kuin energiansäästösyistä tehtyjä toimenpiteitä ei raportoitu kuin yksi toimenpide, jonka sähkönsäästövaikutukseksi oli raportoitu 45,9 MWh/a ja lämmön ja polttoaineiden säästökseksi 59,3 MWh/a. Toimenpiteen kustannukseksi oli arvioitu 20 000 euroa. Yhtään energiatehokkuuteen vaikuttavaa ympäristöinvestointia eivät toimipaikat raportoineet vuonna 2008.

5.1 Sopimusvelvoitteet jatkuvalla parantamiselle

Energiatehokkuussopimukseen liittynyt yritys sitoutuu energiansäästötavoitteiden lisäksi toteuttamaan oman alansa toimenpideohjelmassa kuvattuja ns. jatkuvan parantamisen toimenpiteitä, joita ovat:

- Toiminnan organisointi ja suunnittelu
- Energiatehokkuuden parantaminen
- Energiankäytön ja sen tehostamisen vuosittainen raportointi
- Koulutus ja sisäinen viestintä
- Energiatehokkuuden ottaminen huomioon suunnittelussa ja hankinnoissa

Lisäksi yritys pyrkii

- Uuden energiatehokkaan teknologian ja toimintatapojen käyttöönottoon
- Logistiikan energiatehokkuuden huomioon ottamiseen
- Uusiutuvien energialähteiden käyttöön

Sopimuksen mukainen energiatehokkuustoiminnan arviointi sisältää kaikkien toimenpideohjelmaan sisältyvien toimenpiteiden toteutumista ja vaikutusten arviointia ja tarvittaessa sen perusteella tavoitteiden ja suunnitelmien päivittämistä.

Toimialaa koskevassa toimenpideohjelmassa on tarkemmin kuvattu, mitä kukin edellä mainittu toimenpide tarkemmin pitää sisällään.

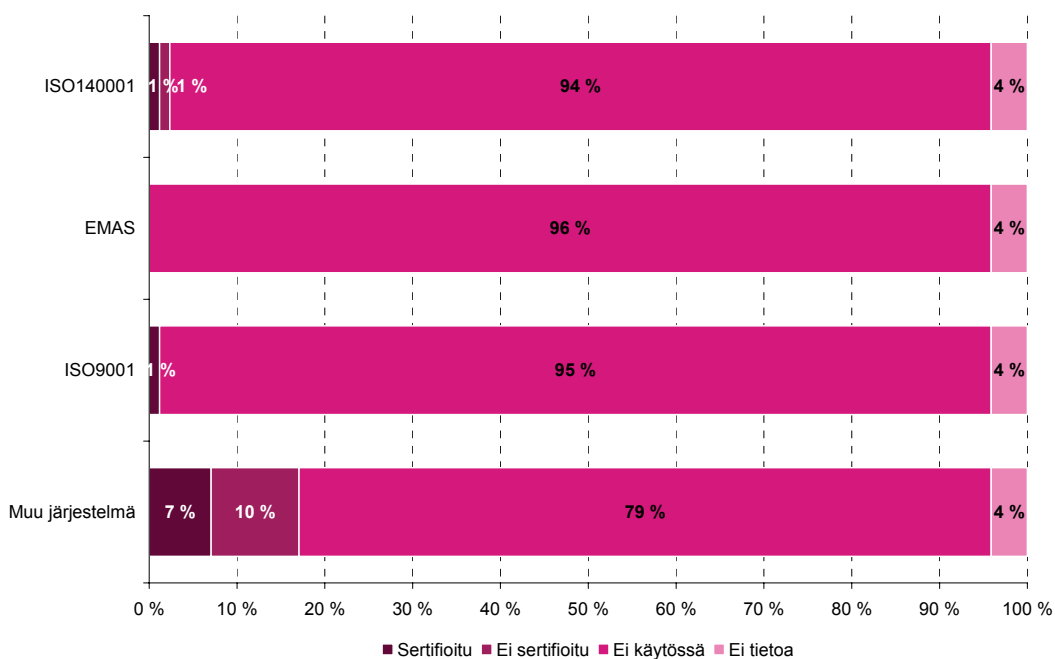
Yritysten vuosiraportoinnissa seurataan em. toimenpiteiden toteuttamista sopimusyrityksissä. Ensimmäisen raportointivuoden osalta yritykset eivät olleet aktiivisesti vastanneet näihin kysymyksiin, mutta jatkossa on olennaista, että myös näihin muihin kuin suoraan energiankäyttöä ja energiankäytön tehostamistoimia koskeviin sopimuksen toimeenpanon seurantaan tukeviin kysymyksiin vastataan kattavasti, jotta vältetään tietojen karhuamiselta ja yhteenvetoraporttien aikataulun viivästymisiltä..

Sopimuksen toimeenpanon kannalta yrityksiltä ei edellytetty ensimmäisenä sopimusvuotena kuin selvitystä energiankäytön nykytilasta (sähkö, lämpö, polttoaineet) sekä päämäärien ja yleisen tason säästötavoitteiden asettamista energiankulutukselle ja -kustannuksille (PTS). Kahden vuoden kuluessa sopimusjärjestelmään liittymisestä yrityksen on tunnistettava mahdollisuudet tehostaa energiankäyttöä ja asetettava toimipaikka- ja/tai toimipaikkaryhmäkohtaiset energiankäytön tehostamisen tavoitteet sekä laadittava aikataulu kustannustehokkaiden energiankäytön tehostamistoimenpiteiden toteuttamiseksi. Tämä tarkoittaa, että useimmilla liittyneillä yrityksillä nämä pitäisi olla asetettuna vuoden 2009 tietojen raportoinnin yhteydessä.

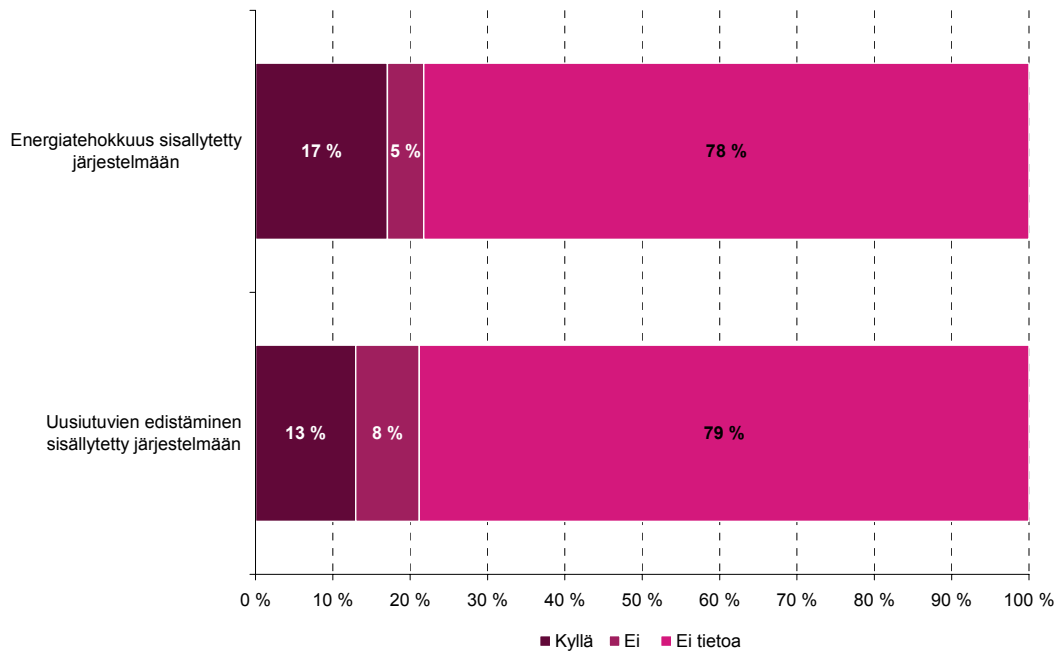
Seuraavissa kappaleissa 5.2–5.8 on esitetty yhteenveto toimipaikkojen raportointia jatkuvaan parantamiseen liittyvistä tiedoista.

5.2 Johtamisjärjestelmät

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vain 2 %:lla toimipaikoista on käytössä ISO14001 ympäristöjärjestelmä, mutta muita järjestelmiä on yhteensä 17 %:lla toimipaikoista. Nämä muut järjestelmät ovat yritysten omia ympäristöohjelmia tai OHSAS 18001-järjestelmä. Energiatehokkuusasiat on liitetty yrityksen olemassa olevaan ympäristöohjelmaan tai johtamisjärjestelmään 17 %:lla toimipaikoista ja vastaavasti uusiutuvan energian käytön edistäminen 13 %:lla toimipaikoista, kuvat 2 ja 3.

Kuva 2 **Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä käytössä olevat johtamisjärjestelmät.**

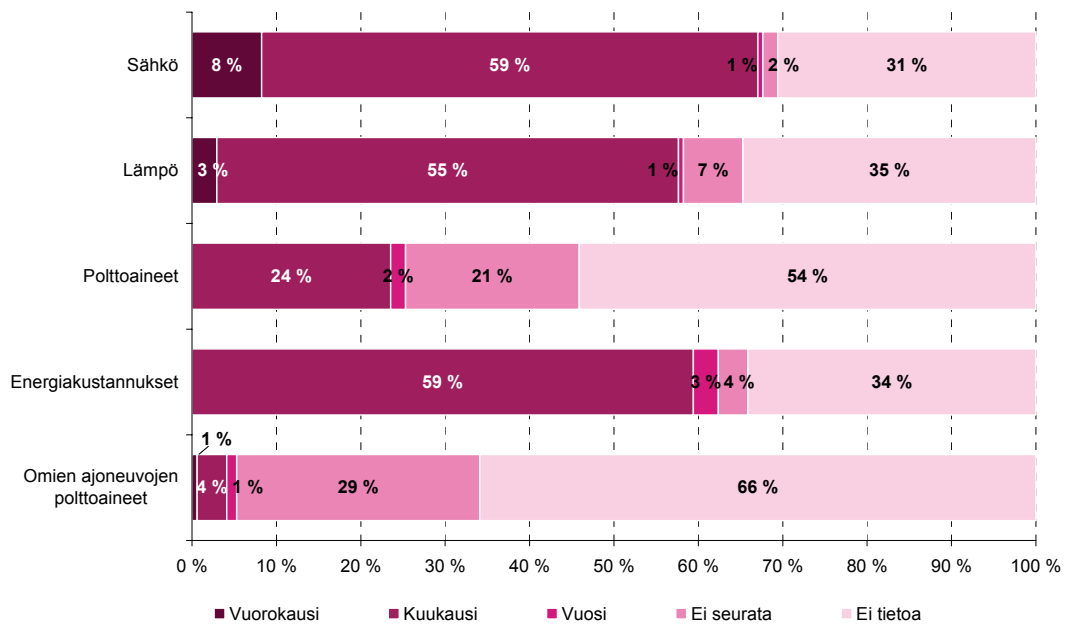
Kuva 3 **Energiehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämisen sisältyminen Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten johtamisjärjestelmiin.**

5.3 **Energiankulutuksen ja energiakustannusten seuranta**

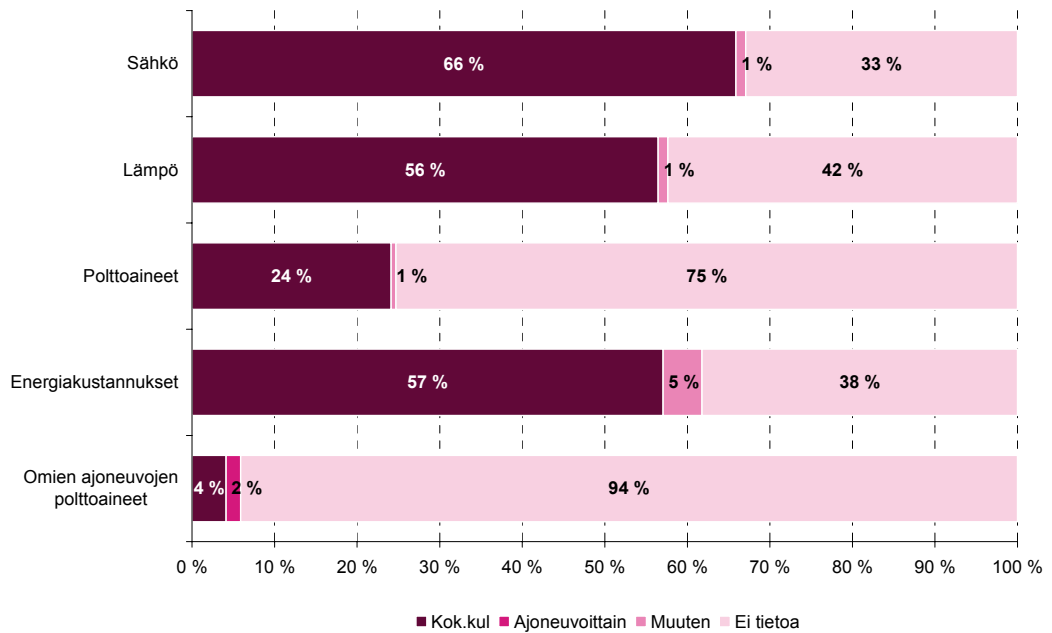
Kuukausitaso on yleisin taso seurata energiankulutusta (sähköä, lämpöä tai polttoaineita) ja energiakustannuksia Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä, kuva 4. Tarkimmin seurataan sähkönkulutusta, 8 % toimipaikoista seuraa sähkönkulutusta jopa vuorokausitasolla.

Energiankulutusta ja -kustannuksia seurataan yleisimmin kokonaiskulutuksena. Myös tässä tapauksessa sähkönkulutusta seurataan tarkimmin. Vain 3 % toimipaikoista ilmoitti, ettei energiakustannuksia seurata lainkaan. Vain 6 %:lla toimipaikoista seurataan omien ajoneuvojen polttoaineen kulutusta, kuva 5.

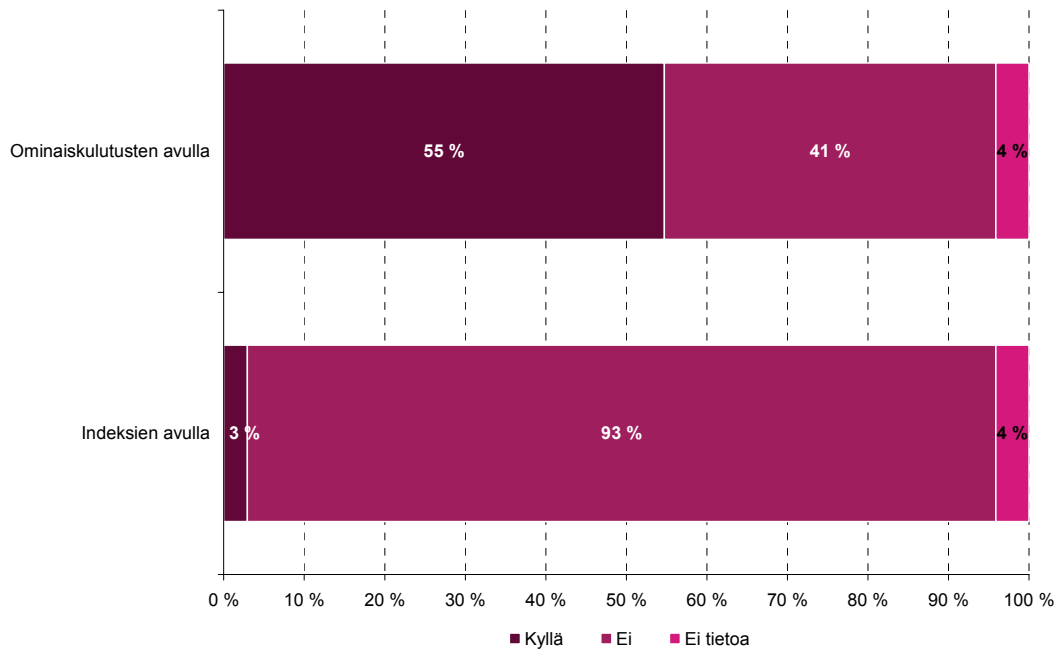
Toimipaikoista 55 % seuraa energiehokkuutta ominaiskulutuksien avulla. Indeksit ovat käytössä 3 % toimipaikoista, kuva 6.

Kuva 4 **Energiankulutuksen seurantajaksot Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

Kuva 5 **Energiätehokkuuden seurantataso Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

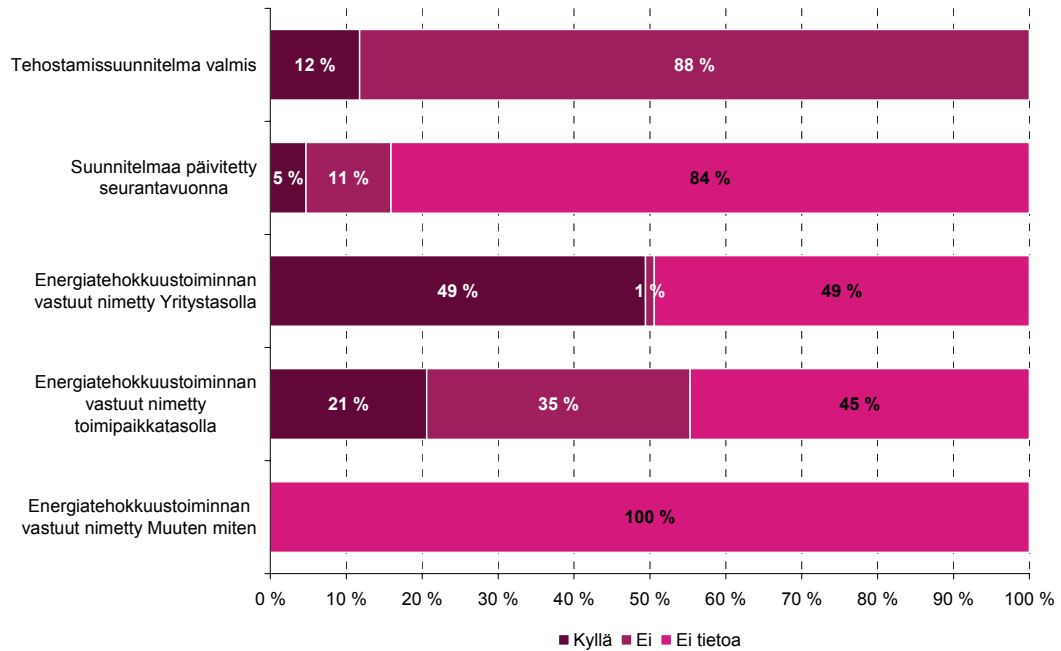
Kuva 6 **Energiatehokkuuden seurantatavat Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

5.4 **Vastuuhenkilöt ja energiatehokkuuden tehostamissuunnitelma**

Liittyneiden yritysten yhtenä tehtävänä on ensimmäisen sopimusvuoden kuluessa määrittää yritys- ja toimipaikka-/toimipaikkaryhmäkohtaiset energiatehokkuustoiminnan vastuut. Vastanneista toimipaikoista 49 % oli määrittänyt vastuut yrityskohtaisesti ja 21 % toimipaikkakohtaisesti. Osalla yrityksistä vastuuhenkilöitä on nimetty molemmilla tavoilla.

Energiatehokkuuden tehostamissuunnitelmaa ei edellytetty tehtäväksi ensimmäisenä sopimusvuotena. 12 % toimipaikoista oli sen kuitenkin jo laatinut ja 5 % toimipaikoista oli jo päivittänyt suunnitelmaa, kuva 7.

Kuten kuvasta 7 nähdään, tätä osiota koskeviin kysymyksiin oli vastattu erityisen huonosti. Jatkossa myös näihin kysymyksiin vastaaminen on tärkeää.

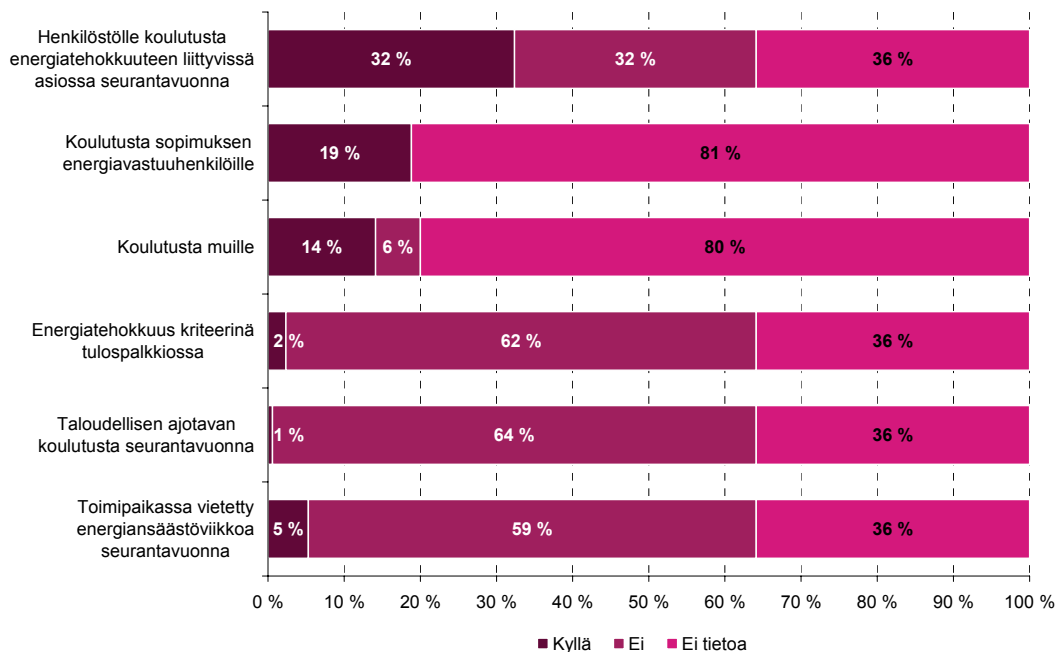
Kuva 7 **Vastuuhenkilöiden nimeäminen ja energiatehokkuuden tehostamissuunnitelman laatimisen tilanne Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

5.5 Koulutus ja viestintä

Henkilökunnan kouluttaminen ja motivointi on yksi energiatehokkuuden jatkuvan parantamisen avaintekijöitä ja velvoitteita yritykselle. Kuvaan 8 on koottu tähän osioon liittyviä vastauksia. Toimipaikoista 32 % on raportointivuotena järjestänyt henkilökunnalleen energiatehokkuuteen liittyvää koulutusta. Erityisesti energiatehokkuussopimuksen vastuuhenkilöitä koulutettiin 19 % toimipaikoista. Taloudellisen ajotavan koulutus henkilökunnalle on vielä uusi asia sopimusyrityksissä, vain 1 %:lla toimipaikoista henkilökuntaa oli koulutettu turvalliseen ja taloudelliseen ajoon seurantavuotena.

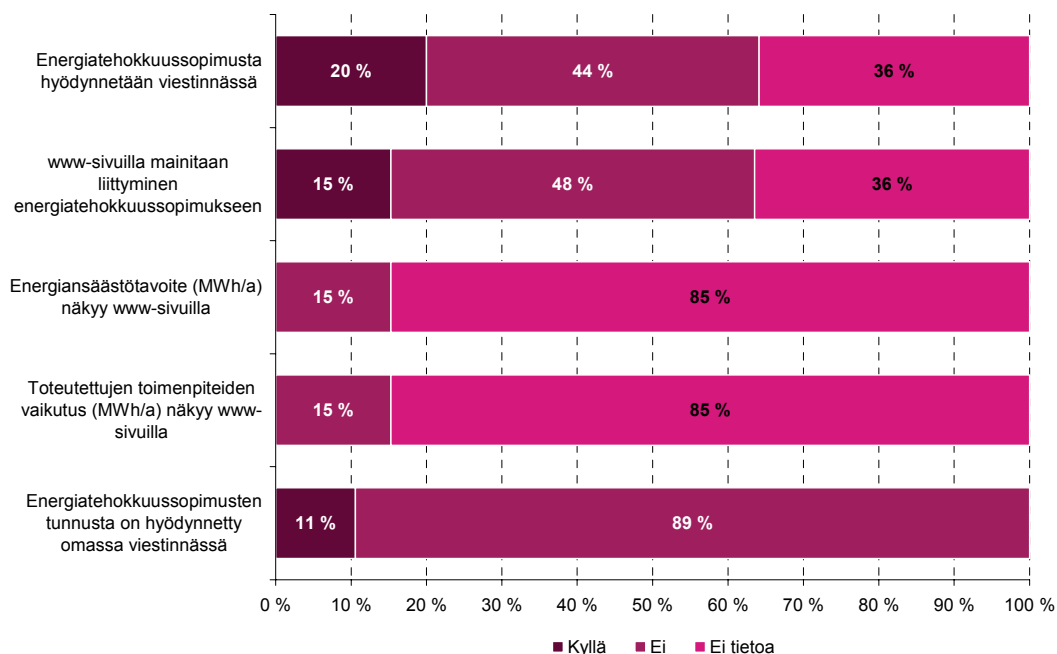
Energiansäästöviikko on erinomainen tapa viestiä energiatehokkuudesta sekä toimipaikan sisällä että ulkoisesti. Tätä mahdollisuutta hyödynsi 5 % toimipaikoista.

Vain 2 % toimipaikoista raportoi, että energiatehokkuuden parantaminen on yhtenä kriteerinä tulospalkkion määrittelyssä.

Kuva 8 **Henkilökunnalle järjestetty energiatehokkuuteen liittyvä koulutus Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä raportointivuonna 2008.**

Vastausten mukaan vain 20 % toimipaikoista hyödyntää sopimukseen liittymistä omassa viestinnässään ja sopimuksen tunnusta vieläkin harvempi, vain 11 % vastanneista toimipaikoista, kuva 9.

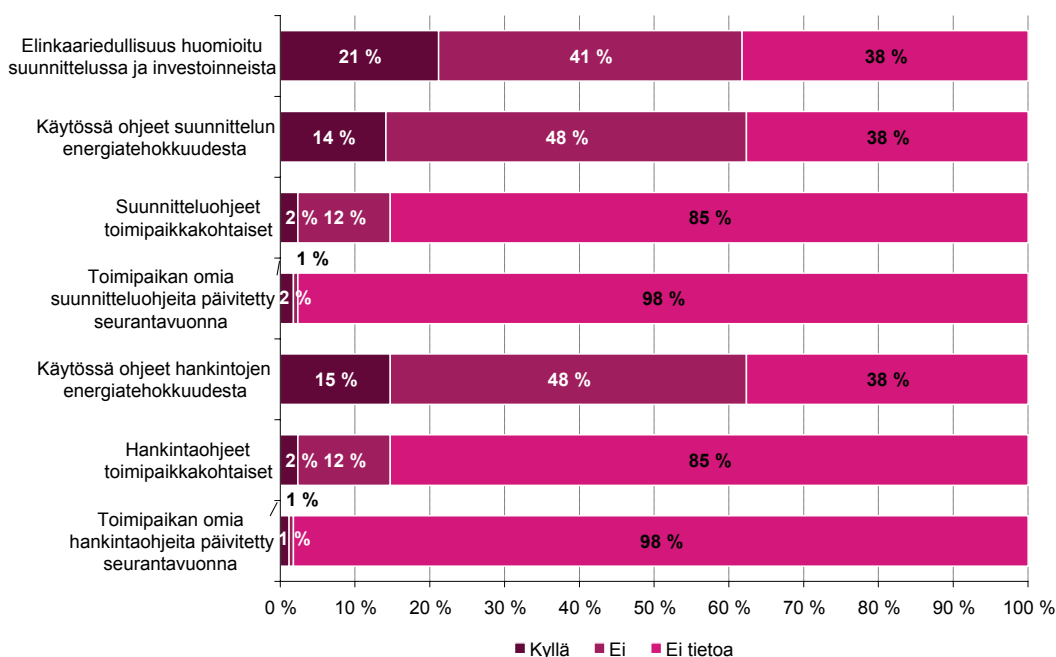

Kuva 9 **Energiatehokkuussopimuksen hyödyntäminen Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä raportointivuonna 2008.**

5.6 Energiatehokkuuden ottaminen huomioon suunnittelussa ja hankinnoissa

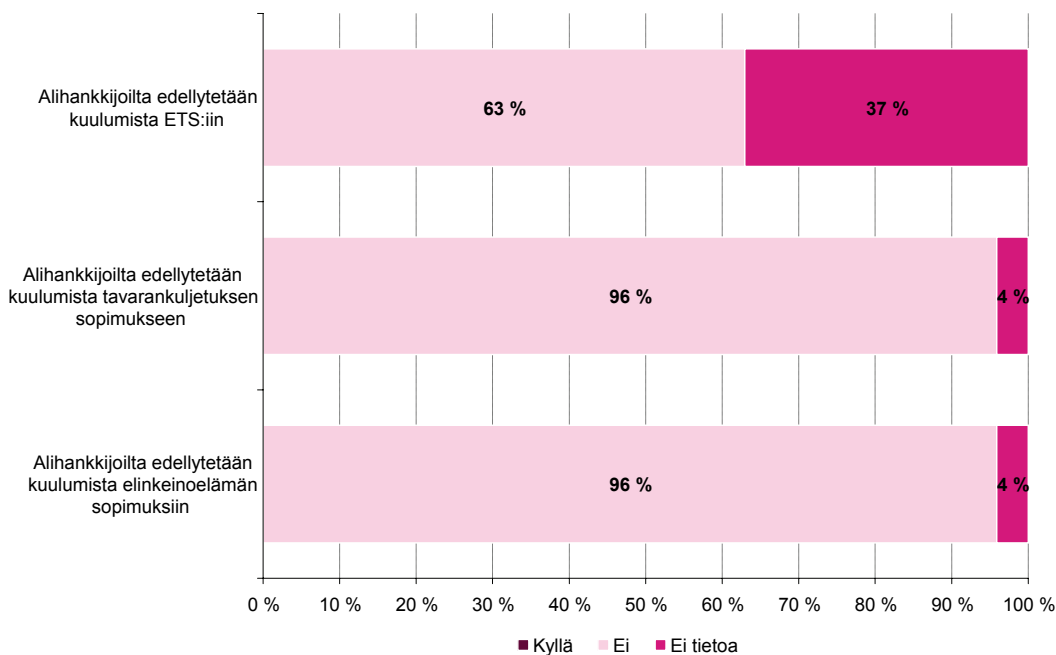
Toimenpideohjelma edellyttää ottamaan energiaterhokkuuden huomioon suunnittelussa ja hankinnoissa. Kuvaan 10 on koottu yhteenveto Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyriyten raportoimista energiaterhokkuuteen liittyvistä nykykäytännöistä hankinnoissa ja suunnittelussa.

Ohjeet energiaterhokkuuden ottamiseksi huomioon hankinnoissa ja suunnittelussa ovat vasta harvassa toimipaikassa käytössä, mutta toisaalta elinkaarietdullisuus otetaan suunnittelussa ja investoinneissa jo huomioon 21 % toimipaikoista.

Kuva 10 Energiaterhokkuuden ottaminen huomioon suunnittelussa ja hankinnoissa Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyriyksissä vuonna 2008.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritykset eivät edellytä alihankkijoita kuulumaan energiatehokkuussopimukseen, kuva 11.

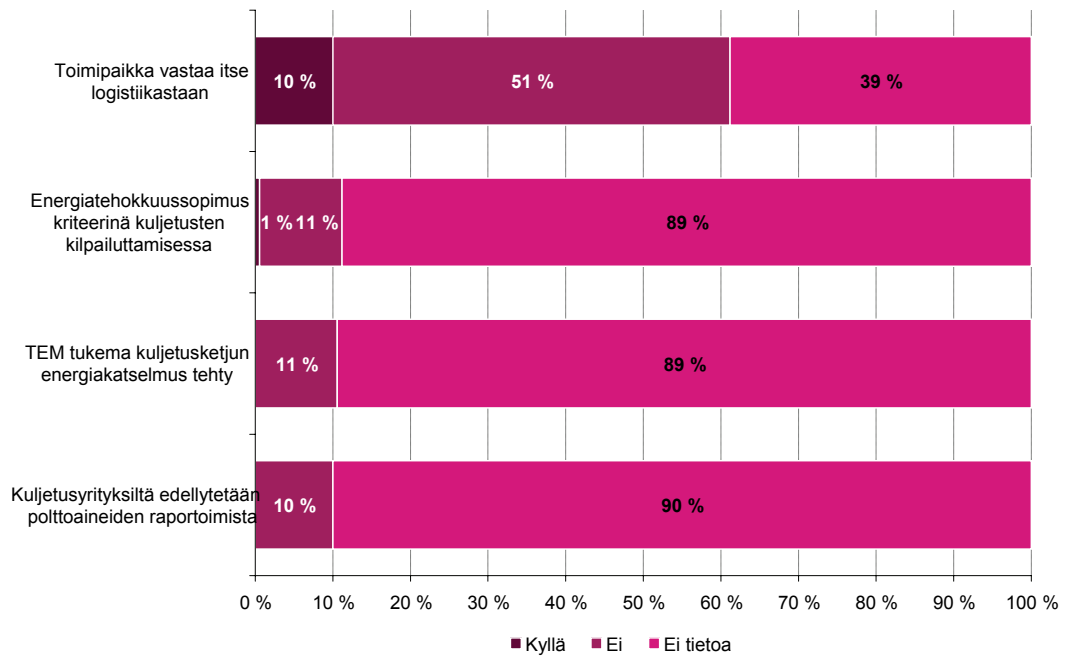

Kuva 11 **Alihankkijoilta ei edellytetä kuulumista energiatehokkuussopimuksiin Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

5.7 Logistiikan energiatehokkuuden huomioon ottaminen

Toimenpideohjelman mukaisesti yrityksen tulee pyrkiä tehostamaan logistiikan energiatehokkuutta parantamalla mm. kuljetusten logistiikkaa ja energiankäyttöä yhteistyössä näitä palveluja tarjoavien yritysten kanssa.

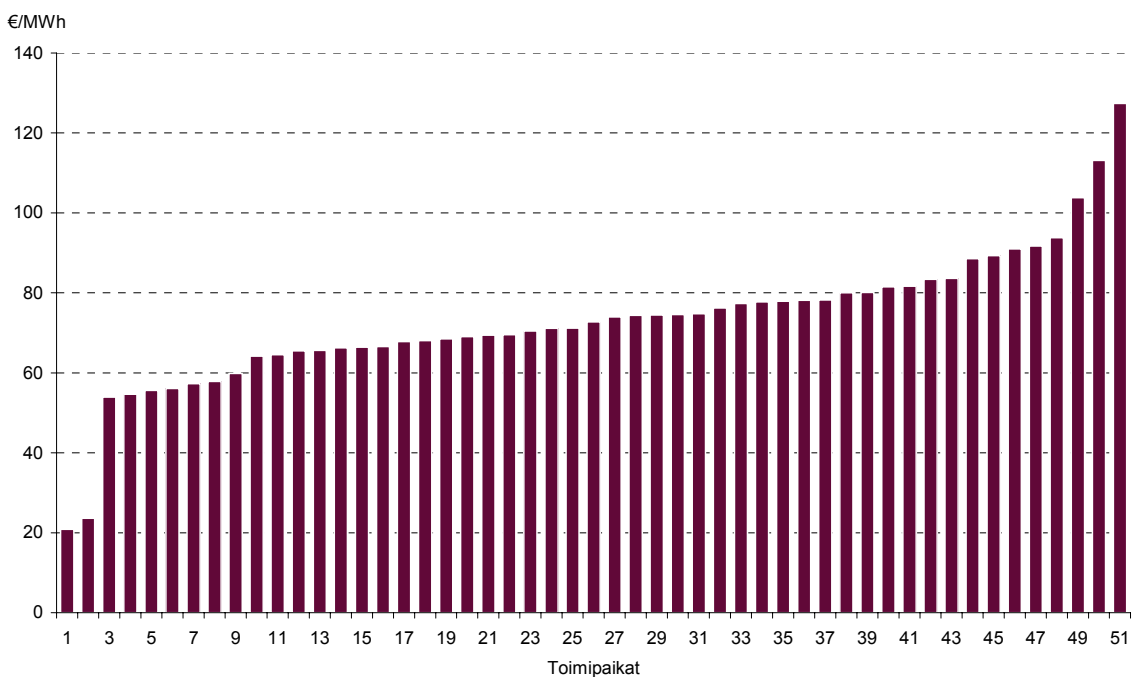
Logistiikan energiatehokkuus on yritysten toiminnassa vielä uusi asia. Vain 1 % vastanneista toimipaikoista piti kuljetusyrityksen energiatehokkuussopimukseen kuulumista eräänä kriteerinä kuljetusten kilpailuttamisessa. Yksikään toimipaikoista ei ollut teettänyt kuljetuksilleen kuljetusketjujen energiakatselmusta eikä vastanneista toimipaikoista yksikään edellytä kuljetuspalveluihin liittyvän polttoaineen kulutuksen raportointia.

Kuva 12 **Logistiikan energiatehokkuuden ottaminen huomioon Matkailu- ja Ravintola-palvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

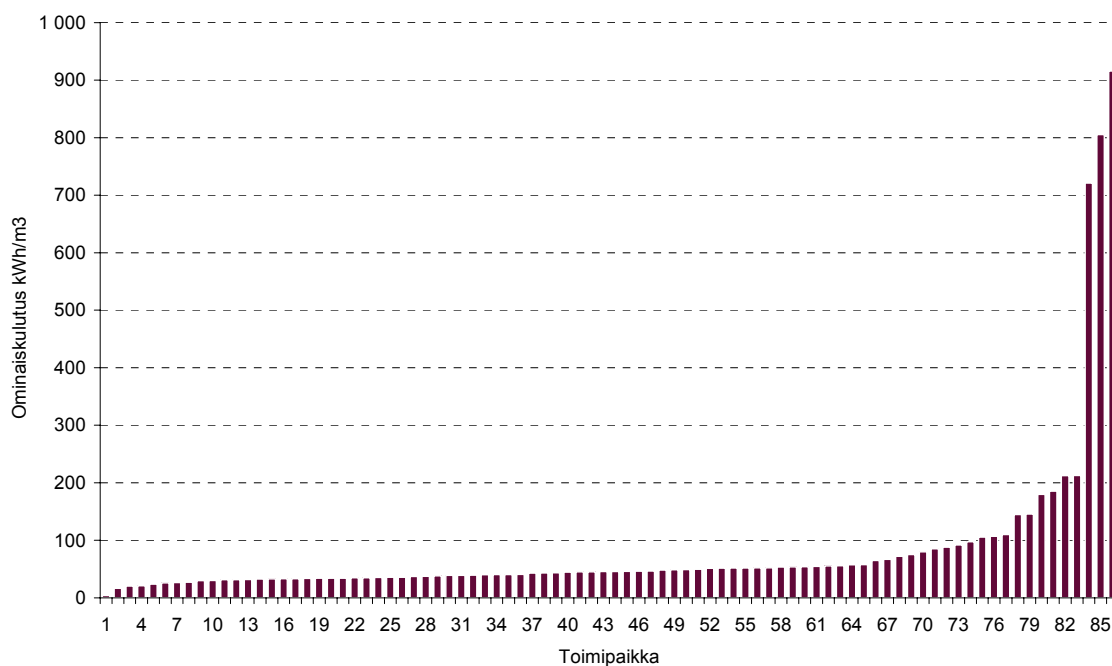
Sähkön hinta ja ominaiskulutukset

Yrityksiä pyydettiin raportoimaan myös sähkön hinta ja ominaiskulutukset, koska yrityksillä on mielenkiintoa näiden asioiden vertailuun. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten maksaman sähkön hintojen yhteenveto on esitetty kuvassa 13. Vuonna 2008 ostetun sähkön keskihinta oli 79 eur/MWh, mediaani 73 eur/MWh, minimi 21 eur/MWh ja maksimi 378 eur/MWh. Maksimihinta oli tosin poikkeustapaus hinnoista, josta syystä se on jätetty kuvasta pois.

Kuva 13 **Ostetun sähkön hinta (€/Mwh) Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008.**

Ominaiskulutukset kuvaavat energiankulutusta rakennuskuutiota kohden. Suurimmat arvot liittyvät hiihtokeskuksiin ja huvipuistoihin eivätkä kaikki pylvää ole näin vertailukelpoisia keskenään. Tulevina vuosina pyritään tuottamaan mahdollisuuksien mukaan paremmin rakennustyypikohtaisesti vertailukelpoisempaa tietoa, kuva 14.

Kuva 14 **Energian ominaiskulutus Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten toimipaikoissa vuonna 2008.**

7 Innovaatioidut

Yrityksillä on vuosiraportoinnin yhteydessä mahdollisuus tuoda esille energiatehokkuutta parantavia kehitys- ja tutkimusideoita. Ehdotuksia ei ensimmäisenä raportointivuotena tullut Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksiltä.

8.1 Yritysten asettamat energiansäästötavoitteet

Taulukkoon 5 on koottu Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyritysten liittymisasiakirjassa ilmoitetut tavoitteet ja raportoimat tulokset. Ensimmäisen sopimusvuoden osalta tavoitteesta täyttyi 0,08 % vastaten 46,6 MWh vuotuista säästövaikutusta. Keskimäärin 9 %:n tavoite sopimuskaudelle tasaisesti jaettuna edellyttäisi 1 %:n vuosittaista energiansäästöä eli säästötoimenpiteitä, joiden yhteisvaikutus olisi ollut yli 6 400 MWh vuodessa.

On kuitenkin huomattava, että taulukossa 5 esitetty tulos on vain suuntaa antava, sillä raportoineista toimipaikoista osalta puuttui toimenpiteisiin liittyvät tiedot tai ne olivat puutteellisia, kuten kappaleessa 4.2.1 kuvattiin. Jatkossa energiansäästötoimenpiteiden systemaattinen kartoittaminen esimerkiksi energiakatselmusten avulla ja havaittujen säästötoimenpiteiden toteuttaminen sekä niistä raportointi on olennaisen tärkeää, jotta vuodelle 2016 asetetut energiansäästötavoitteet sopimustoiminnassa saavutetaan.

Taulukko 5 **Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:n sopimusyrityksissä vuonna 2008 (raportoineet toimipaikat).**

Toimenpide	Säästetty energia		
	Sähkö MWh/a	Lämpö+pa MWh/a	Yht sähkö+ lämpö+pa MWh/a
Yritysten ilmoittama tavoite 1)			57 804,0
Tavoitteesta saavutettu vuonna 2008	46,0	0,5	46,5
Tavoitteesta saavutettu (%) v. 2008			0,08

¹⁾ Vuoden 2008 aikana sopimukseen liittyneiden yritysten ilmoittama säästötavoite

8.2 Energiatehokkuuden jatkuva parantaminen

Energiatehokkuussopimukseen liittynyt yritys sitoutuu energiansäästötavoitteiden lisäksi toteuttamaan oman alansa toimenpideohjelmassa kuvattuja ns. jatkuvan parantamisen toimenpiteitä. Näiden toimenpiteiden toteuttamista edellytetään toisesta sopimusvuodesta eteenpäin. Myös näiden toimien raportointi vuosittain on olennaista, jotta näiden toimien toteutumista voidaan toimenpideohjelmatasolla seurata.

Ensimmäisenä raportointivuotena näihin kysymyksiin moni toimipaikka jätti vastaamatta ja raportoidut vastauksetkin kuvastavat sitä, että energiatehokkuuden jatkuvan parantamiseen aletaan vasta sopimuksen myötä kiinnittää enemmän huomiota.

Energiatehokkuussopimus on uusi lähestymistapa energiatehokkuuden tehostamiseen Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRan toimialalla. Ensimmäisenä sopimusvuotena energiatehokkuustyö vasta käynnistyi sopimusyrityksissä, mikä näkyy vaatimattomissa säästötuloksissa. Kun sopimusyrityksissä tehostetaan katselmustoimintaa, katselmusten myötä saadaan säästökohteet kartoitettua ja energiatehokkuusinvestoinnit käynnistettyä, voidaan tulevina vuosina odottaa energiansäästöjen olevan huomattavasti ensimmäisen vuoden tuloksia suuremmat. Tätä työtä tukee myös Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRan toimialalla käynnissä olevat hiihtokeskuksien ja ammattikeittiöiden energiatehokkuuden lisäämiseen tähtäävät kehitysprojektit. Energiatehokkuusneuvonta sopimusyrityksille tukee yrityksiä toimenpideohjelman velvoitteiden toteuttamisessa. Siksi on tärkeää, että neuvonta ei jäisi vuoden mittaiseksi kokeiluksi, vaan tuki yrityksille turvataisiin myös tulevina sopimusvuosina.

Seurantajärjestelmää kehitetään ensimmäisen sopimusvuoden kokemusten perusteella. Ensimmäisen järjestelmään tutustumisen vuoden jälkeen yritysten odotetaan tulevina vuosina raportoivan kattavasti ja sopimuksen edellyttämässä aikataulussa.